

Іван МОНОЛАТІЙ

Місто двох республік і диктатури

*Коломийські сцени
Української революції*

*Галицько-Українська Накладня ім. Якова Орешитайна
2018*

ЗАМІСТЬ ПІСЛЯМОВИ

У передмові до виданої 1923-го з поміткою «Коломия — Київ» праці «Зимовий похід 1919—20 рр.» генерал-хорунжий Армії УНР Юрко Тютюнник зосібна написав: «Минає час, і учасники боротьби забувають факти. Великий і неоцінний, кров'ю найкращих синів народу куплений, досвід може бути втрачений для загалу нації»¹. Ці, сповнені трагізмом, рядки безпосереднього учасника Визвольних змагань нашого народу 1917—1920-х років стали одним із багатьох голосів вопіющих у пустелі забуття про історію Української революції. Адже новітня доба національно-визвольної боротьби українців ще чекала, за висловом генерала, «свого Ксенофонта», часу, «аж поки всі учасники боротьби не віддадуть до національної скарбниці документів і фактів, які маються та відомі їм»².

Чи керувалися такими постулатами безпосередні творці і учасники Української революції у її західноукраїнському вимірі в Коломиї, сьогодні не відомо. Однак, переконаний, що відлік історієписання подій 1918—1919 років, які розглядалися у цій книжці, слід починати з невеличкої замітки «У нашій Окружній Команді», опублікованій автором, що заховався за криптонімом «Е. Я.» (Євген Яворовський? — І. М.) в «Покутському вістнику» 4 грудня 1918 р.³ Автор, підкреслюючи ефективну роботу новостворених структур українського державного організму на місцях, розповідав про свої враження від побаченого у фактичному штабі революції і військово-політичного життя Коломиї тих часів. Поза цією невеличкою публікацією учасника і спостерігача тих революційних подій більше не маємо чогось подібного, що могло зберегтися на шпальтах друкованих видань (мушу згадати рукописний «Щоденник» Володимира Глинського, який містив кілька цікавих спостережень з історії українського життя в Коломиї часів ЗУНР — ЗоУНР). Складалося враження, що безпосередні творці Української революції в Коломиї з відомих причин просто відмовчувалися. Адже, як згадував легендарний вчитель гімназії і громадський діяч Дмитро Николишин, «про коротких кілька місяців

¹ Тютюнник Ю. Записки генерал-хорунжого. Київ, 2008. С. 94.

² Там само.

³ Покутський вістник [Коломия]. 1918. 4 грудня. Ч. 7. С. 2, 3.

Невідомо достеменно, чи багато примірників підпільної листівки Команди УВО «У великий день» з нагоди 10-ліття революції в Галичині поширили підпільники в самій Коломиї в 1928-му, однак у ній, зокрема, говорилося таке: «Батьківщина в неволі. Волю Їй треба здобути. Цього зможе тільки доконати українська збройна сила. І збройну силу України всі мусите підготовляти! [...] У великі роковини кличемо до Вас — геть із байдужістю!»⁸

Саме тому в Коломиї супроти забуття про державотворення західних українців боролися не лише словом, а й ділом. Бо саме 1 листопада 1928 р. тут освятили символічну могилу борцям за волю України⁹, висипану неподалік греко-католицької церкви Благовіщення Пресвятої Діви Марії на «Монастирку». З цього часу «коломиїська» стрілецька могила, незважаючи на переслідування українства в міжвоєнній Польщі, стала святим дороговказом для учасників Визвольних змагань і нових поколінь коломиїців. Ця стрілецька могила в Коломиї неодноразово була місцем вшанування пам'яті вояків Галицької армії, не дивлячись на постійну присутність польської поліції на таких заходах. Так було і напередодні Другої світової війни, у червні 1939 р., коли коломиїська українська громада організувала до могили велелюдний «Зелено-святочний похід»¹⁰. А що з приходом на західноукраїнські землі більшовицько-комуністичного режиму восени 1939 р. цю пам'ятку його адепти зруйнували, лише у 1942 р. стрілецьку могилу ненадовго відновила українська молодь¹¹.

Щоправда у цей час — за роки німецько-нацистської окупації — й у роки радянського режиму про збереження пам'яті про події 1918—1919 рр. в нашому місті, пов'язані з повстанням ЗУНР — ЗоУНР чи українсько-польською війною, не могли бути й мови, адже до них завжди прив'язували різноманітні ярлики й

⁸ Повний текст див.: У Великий день // Станиславів у часи Західно-Української Народної Республіки; упор. І. Монолатій. Івано-Франківськ, 2008. С. 163.

⁹ За волю України. Символічні могили січовим стрільцям, воякам УГА і УПА на Коломиїщині; упор., передмов. М. Васильчука. Івано-Франківськ, 1991. С. 6.

¹⁰ Хрестоматія з історії Коломиї; упор. І. Монолатій. Івано-Франківськ, 2016. С. 248—249 (док. № 27).

¹¹ За волю України. Символічні могили січовим стрільцям, воякам УГА і УПА на Коломиїщині. С. 6.

ідеологічні штампи. Їх сутність полягала у «антирадянській» природі Листопадової 1918 р. національно-демократичної революції, «зрадництві» політичними колами «свого» народу, «маріонетковості» уряду, «буржуазності», «реакційності» чи ж «націоналістичність» політики ЗУНР тощо. Тож цілком зрозуміло, що згадувати про добу ЗУНР у Коломиї й на Коломийщині не дозволялося, а цей період в міській історії називали «буржуазно-націоналістичним»¹².

У цих умовах єдиним голосом правди мусила стати коломиїська українська діаспора в Канаді та США. Її стараннями з'явилися два історико-мемуарні збірники про Коломию і коломиїців – «Над Прутом у лузі. Коломия в спогадах» (ред. З. Книш) (Торонто, 1962)¹³ і «Коломия й Коломийщина. Збірник споминів і статей про недавнє минуле» (Ред. Б. Романенчук) (Філядельфія, 1988)¹⁴. Зауважмо, що у цих виданнях розглядалися лише окремі сюжети з історії Коломиї доби ЗУНР – ЗоУНР

¹² Див.: Сегал П. Зал бойової, революційної і трудової слави Коломийщини // Український історичний журнал [Київ]. 1969. № 8. С. 157–158; Сегал П. Коломия: путеводитель. Ужгород, 1974. [нenum. стор.]

¹³ Докл. див. у цьому виданні спогади В. Бемка (С. 106–136), Д. Гевка (С. 137–140), Я. Зубаля (С. 148–174).

¹⁴ Див. у цьому виданні спогади і дописи М. Дубляниці (С. 751–753), О. Примак-Гамоти (С. 755–757), Я. Зубаля (С. 757–759), І. Кузича (С. 759–763), П. Федорова (С. 766–767), Я. Курилюка (С. 767–770), С. Мацькевича (С. 792–795), В. Волицького (С. 796–802), С. Сулятицького (С. 803–814), В. Бемка (С. 819–823), З. Книша (С. 824–829).

з притаманним авторам цих матеріалів суб'єктивізмом, а тому говорити про повноцінну картину історичного процесу, описаного учасниками і очевидцями подій 1918–1919 років, сьогодні не можна. Однак цей історіографічний доробок, зібраний коломийцями поза Коломиєю в різноманітних виданнях, а почасти — спеціально написаний на замовлення «Комітету покутян» і «Комітету коломиян» — нині є важливим джерелом з історії Визвольних змагань 1918–1920-х років у їх регіональній ретроспективі. Адже, як зауважував свого часу Л. Нигрицький у передмові до книжки споминів Василя Бояринича про коломийський піхотний полк імені Гетьмана Петра Дорошенка «Кривавий шлях», спомини «не тільки вказують нам шлях пройденого, вони не тільки вчать нас минулого, але й що найважливіше, вони будять нас зі сну, що його насилають на нас сірі дні будня. Вони, неначе цей трубач, пригадують нам обов'язки й повинності громадянина й вірного сина рідної землі»¹⁵.

Поза цим, саме 1962 рік став ще однією віхою українських історіографічних студій, адже саме тоді у збірнику «Над Прутом у лузі...» колишній сотник Галицької армії і окружний військовий комендант, д-р Володимир Бемко оприлюднив свої спогади «Листопадові події в Коломиї»¹⁶. Саме

Д-р Володимир Бемко
к. сотник УГА

ЛИСТОПАДОВІ ПОДІЇ В КОЛОМИІ

I.

Перед першою світовою війною військовий гарнізон Коломиї складався з запасних кохів 24 полку австрійської піхоти, 36 полку крайової оборони, 35 полку загального ополчення та однієї ескадрони уланів. Людський матеріал походив частинно з Покуття і частинно з Буковини. В місті Коломиї діяли «Команди Доповнень» (Ергенцугсбецірсккоммандо) тих же полків.

Восени 1914 року, в наслідок воєнних подій запасні коші тих полків евакуювалися на захід. Я служив при 24 п.п. Цей полк уже в вересні 1914 року послішно перенесено на Мадяричину і приміщено в с. Саплонча, округу Марморош-Сигіт, а згодом на Шлеськ до містечка Фрайденталь. Дперва в травні 1918 року запасний кіш 24 п.п. повернувся до Коломиї. Тому, що казарми того полку були пошкоджені війною і вимагали більшого ремонту, запасний кіш приміщено в дерев'яних бараках на Косачеві, коло залізничної станції. Бараки ті були нові, як слід вивінувані ліжками, печами, кухнями і т. д.

Полки 36 крайової оборони і 35 загального

106

¹⁵ Бояринич В. Кривавий шлях. 19. XII. 1918 — 15. V. 1919. Пять місяців боїв III курення 24 п. п. ім. гетьм. П. Дорошенка за Львів; передмов. Л. Нигрицького. Львів, 1936. С. 6.

¹⁶ Див.: Над Прутом у лузі... Коломия в споминах; ред. З. Книш. Торонто, 1962. С. 106–136.

цей текст, що у ньому очевидець подій літа 1918 – зими 1919 рр. запропонував своє бачення українського державотворення в нашому місті, заклавши тим самим на цілі десятиліття стереотипне підґрунтя для оцінки місця і ролі Коломиї та її мешканців у творенні держави західних українців.

Ця розвідка, яка відлунювала й фактологічними помилками, і суб'єктивними оцінками, була єдиною і цілісною працею про Коломию в часи ЗУНР, а тому охоче «перелицьовувалася» місцевими дослідниками. Так, скажімо, на світанку нашої новітньої державності, восени 1991 р. коломиєзнавець Степан Андрійшин опублікував газетний допис «Листопадові дні 1918 р. в Коломиї»¹⁷ за її основними сюжетами, а Музей історії міста Коломиї здійснив її передрук у форматі брошури (святкового випуску свого науково-популярного вісника «Літопис коломийський»)¹⁸. Окремі згадки про Коломию в часи ЗУНР містив і виданий до 750-річчя першої літописної згадки про місто фотонарис «Коломия» С. Андрішина¹⁹.

Не слід забувати й того, що паралельно з історико-краєзнавчими пошуками початку 1990-х, розпочалося відродження пам'яті про добу Української революції, зокрема ЗУНР та Галицьку армію, участь у цих подіях уродженців нашого міста чи випускників коломийських шкіл і української гімназії. До того ж, у жовтні 1989 р. заходами коломийського товариства «Поступ» (голова – Ярослав Полатайчук) поновили символічну могилу на «Монастирку», яку у листопаді того ж року освятили священники відродженої УГКЦ²⁰. Цю та інші ініціативи 1989–1990 років у межах сучасної Коломиїщини підсумував Микола Васильчук в оригінальному краєзнавчому дослідженні «За волю України», яке з'явилося, формально, наприкінці советського режиму²¹.

В цей час осторонь відновлення пам'яті про події листопада 1918 р. не стояли міські політичні угруповання й депутати, обрані 1990 р. до рад першого «демократичного скликання». Вперше на загальноміському рівні вони відзначили це свято, яке у тогочасній пресі назвали «незвичним» і «нашим», саме 1 листопада 1990 р. Очевидець цієї події повідомляв про її прикмети: «... осіння негода, і довгі черги в крамницях, [...] і урочиста тиша вулиць, і синьо-жовті прапори на будівлях...»²² А

¹⁷ Андрійшин С. Листопадові дні 1918 року в Коломиї // Вісник Коломиї [Коломия]. 1991. 1 листопада. С. 4–5.

¹⁸ Бемко В. Листопадові події в Коломиї; ред. М. Арсак. Коломия [Б. р.]. 23 с.

¹⁹ Хрестоматія з історії Коломиї; упор. І. Монолатій. Івано-Франківськ, 2016. С. 584 (док. № 33).

²⁰ За волю України. Символічні могили січовим стрільцям, воякам УГА і УПА на Коломиїщині. С. 6.

²¹ Там само. С. 3–5, 29–30.

²² Савчук М. Незвичне наше свято // Вісник Коломиї. 1990. 3 листопада. С. 1.

Світлій пам'яті мого діда
Гриця Васильчука

...ЗА ВОЛЮ УКРАЇНИ

Символічні могили січовим стрільцям,
воjakам УГА та УПА на Коломийщині

Упорядкування і передмова М. ВАСИЛЬЧУКА

Івано-Франківськ Облвидав «Галичина» 1991

вже наступного року, Рада демократичних сил Коломийщини з приводу річниці Листопадового зриву опублікувала звернення «До громади Покуття», а голова Коломийської міської ради народних депутатів Володимир Машталер звернувся до містян з нагоди 73-ї річниці «утворення ЗУНР» – «регіонального галицького свята 1 листопада»²³.

Важливо, що тогочасний міський очільник найширші поздоровлення засилав країнам, колишнім воjakам Легіону УСС та Галицької армії, яким у 1991 р. пощастило дочекатися відновлення української державності. А таких уродженців міста і району Миколі Савчуку і Миколі Гаращуку вдалося віднайти 13 осіб. Публікація дослідників 1992 р. у львівському журналі «Літопис Червоної Калини» стала символічним відновленням пам'яті про невідомих до того часу учасників Визвольних змагань, їхні долі-поневір'яння в умовах тоталітарних режимів, вдало візуалізованої світлинами цих героїв²⁴.

Краєзнавчі дослідження в царині історії ЗУНР, що лише набирали обертів на початку – середині 1990-х, вимагали від дослідників персоналізації імен і прізвищ українських героїв 1918–1919 рр., навіть якщо вони не були уродженцями нашого міста, але свій останній земний притулок знайшли в Коломії.

Важливою для краєзнавців стала публікація у 1993 р. Михайлом Арсаком Книги пам'яті «У пам'яті і серці земляків», що містила відомості

²³ Див. ці тексти: Вісник Коломії. 1991. 1 листопада. С. 1.

²⁴ Савчук М., Гаращук М. Згадаймо тую славу // Літопис Червоної Калини [Львів]. 1992. Ч. 4–5 (10–11). С. 6–8.

Літопис Коломийський

НАУКОВО-ПОПУЛЯРНИЙ
ВІСНИК МУЗЕЮ ІСТОРІЇ
МІСТА КОЛОМІЇ

Книга пам'яті

№ 2, 1993

У СЕРЦІ І ПАМ'ЯТІ ЗЕМЛЯКІВ КНИГА ПАМ'ЯТІ ЧАСТИНА I

Автор-упорядник
Михайло АРСАК

Понури орґи жахить тифозник...
Ми в знемозі день і ніч ідемо.
В обіймах лютих подихів морозних
Знесилени, зхворовані впадемо.

Бо тиф і голод в наділ нам припали,
Бо смерть, мов пес голодний, йде за нами
Обдерті клуні нам приютом стали,
Сніги холодні стали нам гробами.

Федь НЕВЕСТЮК

про 95 українських вояків, що померли у коломийських медичних закладах і були поховані на місцевому військовому цвинтарі²⁵. На підставі цього мартирологу 1998-го, з нагоди 80-річчя Листопадового зриву, за ініціативи М. Арсака і Я. Полатайчука та сприяння влади і добровольців, виготовили спеціальні меморіальні таблички з відомостями про померлих. Їх встановили на одній зі стін австрійського меморіального пам'ятника з орлом (на місці безслідно утрачених плит з відомостями про загиблих під час Першої світової війни²⁶) на території колишнього військового цвинтаря²⁷.

Значно розширила знання про борців за волю України у 1914–1920 роках, випускників Коломийської

²⁵ Див.: Літопис коломийський [Коломия]. 1993. № 2. 14 с.

²⁶ Білінкевич І. Чи є такий знімок? // Вісник Коломиї. 1992. 30 грудня.

²⁷ Карп'як Д. «... Те постає на наших очах», — писав за часів Західно-Української Народної Республіки один з коломийських публіцистів, маючи на очі, звичайно ж, власну державу // Коломийський вісник [Коломия]. 1998. 3 листопада. С. 1.

гімназії, публікація першої частини збірника «А ми тую стрілецьку славу збережемо...», який упорядкував Я. Полатайчук у 1999-му. У першій частині, яку вдалося оприлюднити ще за життя цього невтомного дослідника, містяться відомості про 160 із понад 300 учнів нашої гімназії, які брали участь у Визвольних змаганнях²⁸. (Публікація другої частини цього своєрідного пам'ятника українській молоді початку ХХ сторіччя досі чекає свого видавця). Натомість у 2010-х Мирославі Кочержук вдалося підрахувати, що бійцями Легіону УСС і Галицької армії були 198 осіб — учнів або випускників Покутської Alma Mater²⁹.

Одночасно середина 1990-х років позначилася двома історико-краєзнавчими публікаціями, присвяченими історії Коломиї з найдавніших часів до початку (чи першої третини) ХХ ст. Зокрема у своїй «Історії Коломиї», правда, на шкоду хронологічним рамцям своєї книжки, знаний історик Володимир Грабовецький умістив окремий розділ про січову і стрілецьку славу Коломиї³⁰. У цьому розділі вчений, фактично, переказував знані з видань коломиїської діаспори 1962 і 1988 рр. факти, доповнюючи їх поодинокими публікаціями місцевих краєзнавців. У моєму «Коломиезнавстві», перше видання якого з'явилося теж 1996-го, теж був окремий невеличкий розділ, присвячений історії нашого міста в революційну добу — «Коломия у період Західно-Української Народної Республіки (1919—1919 рр.) та румунської окупації (1919 р.)»³¹. Його головна принада, як на той час, більш-менш упорядкована хронологія найвідоміших подій, спроба показати революційні події у місті через призму міжнародних взаємин — українсько-польський конфлікт і українсько-єврейську взаємодію.

²⁸ А ми тую стрілецьку славу збережемо; [упор. Я. Полатайчук][частина] І. Коломия, 1999. 416 с.

²⁹ Див.: Кочержук М. Українська державна гімназія в Коломиї. 1892—1944. Коломия, 2011. С. 266—276.

³⁰ Грабовецький В. Історія Коломиї. З найдавніших часів до початку ХХ ст. Частина І. Коломия, 1996. С. 113—122.

³¹ Див. друге, виправлене і доповнене видання: Монолатій І. Коломиезнавство. Нариси з історії Коломиї. Коломия, 2016. С. 213—236 (фактичний текст 1996 р. — це сторінки 213—221).

UNIVERSITAS LIBERA UCRAINENSIS

УКРАЇНСЬКИЙ ВІЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ДИПЛОМ

Магістра Філософії

П. ІВАН МОНОЛАТІЙ,

народж. дня 20-го грудня 1976 р. в м. Коломиї, Івано-Франківської обл., Україна, відбув приписані студії в Українському Вільному Університеті в Мюнхені на Філософічному Факультеті в ділянці історії як головного предмету і в ділянці філософії як побічного предмету та склав з успіхом приписані іспити, а також подав магістерську працю п. з.

*СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ РУХ ТА
АКТИВНІСТЬ НАСЕЛЕННЯ КОЛОМИЇ У ПЕРІОД
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ.*

Відповідно до цього, Рада Філософічного Факультету Українського Вільного Університету в Мюнхені на внесення Іспитової Комісії надає

п. ІВАНОВІ МОНОЛАТІЄВИ

ступінь

МАГІСТРА ФІЛОСОФІЇ

як доказ закінчення студій в ділянці історії як головного предмету і в ділянці філософії як побічного предмету.

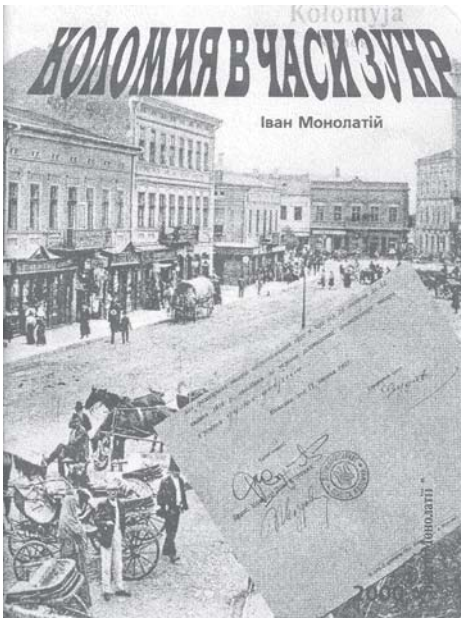
Мюнхен, дня 21-го серпня 1998 р.

Миронас Педур
Ректор

Леонід Гурман
Проректор

До теми ЗУНР і місця нашого міста в цій українській державі я повернувся у 1997–1998 роках, обравши її темою своєї першої кваліфікаційної праці у вигляді магістерської дисертації в Українському Вільному Університеті в Мюнхені (науковим керівником був видатний

український історик Володимир Косик). Оскільки її захист відбувся 21 серпня 1998 р., матеріал цього дослідження (дещо скорочений) ліг в основу брошури «Коломія в часи ЗУНР», що з'явилася друком 2000-го³². Моє дотеперішнє бачення історії Коломиї і Коломийщини в часи ЗУНР – ЗоУНР в узагальненому вигляді підсумувало гасло в «Енциклопедії Коломийщини»³³.

2000-ні роки, фактично, не потішили спеціальними публікаціями з історії Коломиї за часів Української революції (за поодиноким винятком статей Володимира Великочого і Миколи Васильчука³⁴, в якій фігурує наше місто). І лише у 2010-х з'явилися окремі видання в книжковій серії «Коломийська бібліотека», в котрих не спеціально, а радше в ширшому контексті, розглядалися ті чи ті аспекти історії нашого міста в 1918–1919 рр.³⁵

Важко відповісти на питання, чому до цього часу історія Коломиї в її найбільш «український» з усіх періодів (до 1991 р.) була, по суті, маргінальним явищем в коломиезнавстві. Чи не тому, що, окрім відомих і вже «шаблонних» подій і явищ, дослідники не бажали детальніше вивчати не лише українські і зарубіжні архіви, бібліотеки і музеї, шукаючи

³² Монолатій І. Коломія в часи Західно-Української Народної Республіки. Коломія, 2000. 80 с.

³³ Монолатій І. Західно-Українська Народна Республіка (ЗУНР) // Енциклопедія Коломийщини. Зшиток 6, літери Е–Й; ред. М. Савчук. Коломія 2014. С. 108–120.

³⁴ Великочий В. Національно-політичні процеси на Покутті в період ЗУНР // Коломія давня і нова: міська цивілізація в історії і культурі. Мат. регіон. наук.-теорет. конф. (Коломія, 27 жовтня 2005 р.). Коломія 2005. С. 77–90; Васильчук М. Видавнича справа в Коломиї у період ЗУНР – УНР // Лицарі рідного краю: січово-стрілецька традиція в історії, культурі та мистецтві України ХХ століття. Мат. Всеукр. наук.-теорет. конф. (Коломія, 17 травня 2007 р.). Коломія 2007. С. 115–121.

³⁵ Див.: Андрішшин С. Коломія у міжвоєнний період 1919–1939. Суспільно-політичний та національно-визвольний рух у Галичині. Коломія 2010. С. 23–60; Васильчук М. Українська видавнича справа в Коломиї (друга половина ХІХ – ХХ ст.). Коломія 2012. С. 55–65; Кочержук М. Українська державна гімназія в Коломиї. 1892 – 1944. Коломія 2011. С. 56–58; Савчук М. Українські еліти Коломиї (1848–1939). Коломія 2017. С. 53–59.

в них нові, досі незнані, сюжети з історії нашого державотворення, а й спогади безпосередніх учасників тих подій? Своєрідним маяком у темряві коломийської революційної доби стала видана 2016 р. «Хрестоматія з історії Коломиї», тематичні розділи якої зокрема містять 36 найрепрезентативніших свідчень, зокрема документів публічно-правового й особистого характеру про події листопада 1918 – червня 1919 рр., а також десять ілюстрацій цих джерел³⁶.

Тож першою спробою підштовхнути краєзнавчий загал у його активізації дослідження історії нашого міста в часи ЗУНР вважаю свою невеличку книжечку «Перша республіка», що з'явилася друком 2017 р.³⁷ А що її текст писався більшою мірою як своєрідний «мікс» міського повсякдення часів «Першої республіки» (з листопада 1918 р. й до січня 1919 р.) задля пошуку нової версії нашої минувшини – через її актуалізацію, іронізування й творення тексту-дискусії про революційну Коломию, її не слід розглядати як вже завершену. Мушу констатувати, що, на жаль (чи на щастя), на мій авторський заклик відгукнулося не надто багато тих, хто справді розуміється на історії рідного міста і його мешканців...

Насправді, як показує цей короткий історіографічний огляд, тривалий час ні стан знання фактичних матеріалів, ні загальний стан коломиезнавства не давали змоги навіть пробувати подати комплексну характеристику історії Коломиї в 1918–1919 роках. Усі дотеперішні розвідки і студії були нечисленні, а ті, що були, спиралися на вихоплені з контексту поодинокі факти і події і часто більше характеризували дослідників, аніж історичний процес.

Щиро сподіваюся, що 2018 рік увійде до коломийського історієписання як рік початку нових пошуків не лише історичних джерел, а й нової парадигми вивчення історії Української революції. Адже саме тепер мусимо нарешті відійти від заскорузлого в краєзнавстві (і не тільки!) позитивізму і спробувати віднайти такі методи інтерпретації

³⁶ Хрестоматія з історії Коломиї. С. 163–232.

³⁷ Монолатій І. Перша республіка. Коломия в часи ЗУНР. Івано-Франківськ, 2017. 96 с.

подій нашого минулого, які б дозволили по-новому подивитися на давно усталені і віднайдені факти. Лише тоді, як зауважував свого часу Андрій Чайковський, «такі джерела для будучого історика [...] можуть бути вірною світлиною того всього, що тоді діялось, доброго чи злого. З того грядуще покоління черпатиме науку, що треба наслідувати, а що оминати»³⁸.

*Коломия – Івано-Франківськ – Львів,
2016–2018.*

³⁸ Чайковський А. Чорні рядки. Мої спомини за час від 1 листопада 1918 р. до 13 травня 1919 р. // Андрій Чайковський: спогади, листи, дослідження; упор. Б. Якимович. В 3-х т. Т. 1. Львів 2002. С. 208.